

YANGI O'ZBEKISTON, YANGI MARRALAR SARI**Boltaboyev Abdug'ani***Farg'ona davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti o'qituvchisi***Polatov Baxodir Abduraupovich***Farg'ona davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti o'qituvchisi***Shamshiddinov Lazizbek Husniddin o'g'li***Farg'ona davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti o'quvchisi*

Annotatsiya: *ushbu maqolada Yangi O'zbekiston va uning oldiga qo'ygan maqsadlari haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *Yangi O'zbekiston, marra, uchunchi renessans.*

Biz yangi O'zbekistonni kelajagini qurishda jadal qadamlar tashlar ekanmiz xar bir yo'nalish bo'yicha xalqimiz va davlatimiz tomonidan olib borilayotgan isloxatlar bunga yaqqol namuna bo'lishi mumkin. Bu borada yaqinda Davlatimiz rahbari O'qituvchilar va murabbiylar kuni munosabati bilan so'zlagan nutqida ustozlarimizni bayram bilan samimiy tabriklab, "Darhaqiqat, millionlab farzandlarimiz qalbiga ilm-fan ziyosini singdirib, ularni el-yurtga munosib insonlar etib tarbiyalayotgan zahmatkash va olijanob ustozlarimizga har qancha tahsinlar aytusak, arziydi" deb e'tirof etdi va keyingi yillarda yurtimizni har tomonlama taraqqiy ettirish, yangi O'zbekistonni yaratish maqsadida barcha sohalar qatori ta'lim tizimida ham tub islohotlar olib borilayotganiga to'xtalib, "Biz keng ko'lamli demokratik o'zgarishlar, jumladan, ta'lim islohotlari orqali O'zbekistonda yangi Uyg'onish davri, ya'ni Uchinchi Rennessans poydevorini yaratishni o'zimizga asosiy maqsad qilib belgiladik. Bu haqda gapirar ekanmiz, avvalo, uchunchi Rennessansning mazmun-mohiyatini har birimiz, butun jamiyatimiz chuqur anglab olishi kerak" deb ta'kidlab o'tdilar.

Davlatimiz raxbari tomonidan aytilgan bu fiklar shuni bidiradiki biz yangi O'zbekistonni kelajagini qurishda yanada jonbozlik ko'rsatishimiz lozimligini. Davlatimiz raxbari oz so'zida quydagi tarixiy faktorlarga to'xtalib birinchi va ikkinchi Uyg'onish davrining tarixiy shart-sharoiti va uni yuzaga keltirgan faktorlarga to'xtalmoqchigini. Birinchi renessans nima, u qanda tarixiy sharoitlarda yuzaga chiqdi va butun insoniyatga nimalarni tuhfa qilgani xaqida fikrlarini bildirdi.

Barcha sharq va g'arb olimlarining e'tirof qilishlaricha, Yevropada 15-17 asrlar orasida yuzaga kelgan Birinchi Rennessans yurtimizda undan bir necha yuz yil avval, ya'ni IX-XI asrlarda ro'y bergan. Ushbu ulkan yuksalishning sodir bo'lishining o'z tarixiy sabablari bor. Chunki, mazkur davrda davlat taraqqiyoti uchun juda muhim bo'lgan yangi islohotlar va qonunlar joriy qilindi, yer-suv, qo'shnicilik munosabatlaridan soliqlargacha tub yangilanishlar sodir bo'ldi. Davlat yuritishdagi va siyosatdagi yangiliklar ilm-fan kishilarini ezgu g'oyalar tevaragida birlashtirdi, turli-tuman fanlarga, ayniqsa matematika, astronomiya, kimyo, tibbiyot, huquq, geodeziyaga qiziqish kuchaydi va dunyo tuzilishi haqidagi zamonaviy nazariyalarga aynan o'sha davrda asos solindi. Muhammad Muso al-Xorazmiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sino, Ahmad al-Farg'oniy Abu Nasr Forobiy, Yusuf Xos Hojib, Mahmud Koshg'ariy,

Mahmud Zamaxshariy, imom Buxoriy, imom Termiziy, imom Moturudiy, Abul Muin Nasafiy kabi buyuk ajdodlarimiz serqirra iste'dod sohiblari bo'lishlari bilan bir qatorda, o'z fanlari bo'yicha butun olamga ustozlik maqomiga erishdilar. Mazkur davr dunyo taraqqiyotining yuksalish tamoyillarini belgilab berdi, desak mubolag'a bo'lmaydi. Biz shu borada davlatimiz raxbari tomonidan olib borilayotgan isloxlarga to'xtalib o'tsak Prezidentimiz tomonidan olib borilayotgan isloxlarda bunda yaqqol ifodasini topayobdi.

Prezidentimiz o'z fikrlarini davom ettirar ekan buning yorqin isboti sifatida misol tariqasida - Xorazmda barpo etilgan Ma'mun akademiyasini ko'rsatadi. Daho mutafakkirlarni o'z bag'riga to'plagan bu oliy dargoh nafaqat o'z mintaqasi, balki butun dunyo uchun akselerator vazifasini o'tagani haqiqat. Sferik trigonometriya, o'nli raqamlarning tizimli qo'llanishi, trigonometriyada "funktsiya" tushunchasining paydo bo'lishi, jo'g'rofiy koordinatlarining aniq ifodalanishi, Yer sayyorasining sferik globusi, qattiq va suyuq moddalarning solishtirma og'irligi, minerallar tasnifi, quruqlik tarkibiy jismlarining harakati va qatlamlar hosil bo'lishi, dengiz va materiklarning joylashuvi, tibbiy va farmatsevtik bilimlarning bir tizimga solinishi, tashxislash va davolashning yangi usullari, ma'danlar transmutatsiyasi imkonlarining tahlili - bular yurtimizda IX-XI asrlarda yashab ijod qilgan buyuk ajdodlarimizning tabiiy va aniq fanlarda amalga oshirgan innovatsion g'oyalarining ba'zilari, xolos. O'rni kelganida shuni ham ta'kidlab o'tish kerakki, ilm-fan osmonida yulduzday yaraqlab turgan bu allomalar atrofida va ulardan keyin yana yuzlab safdoshlari, shogirdlari, davomchilari yurtimiz ilm-fani mevalarini jahonning ilg'or ommasiga yetkazib berishda katta xizmatlar ko'rsatishdi va mamlakat shon-shuhratini, tafakkur qudratini uzoq o'lkalarga qadar yoyishdi.

Ikkinchi Renessans nafaqat mintaqamizda, balki juda katta jo'g'rofiy hududlarda siyosiy-iqtisodiy va ijtimoiy islohotlarni amalga oshirgan ulug' bobomiz, sohibqiron Amir Temur nomi bilan chambarchas bog'liq. U zot tufayli qudratli markaziy boshqaruvga asoslangan davlat va yangi madaniy-ilmiy yuksalish uchun qulay vaziyat yuzaga keldi. Amir Temur o'z bepoyon saltanatining katta shaharlariga turli hududlardagi iste'dodli olimlar, shoirlar, hunarmandlar, me'morlarni jamladi va ilmi-fan taraqqiyoti uchun kerakli barcha shart-sharoitlarni yaratib berdi. Bunday oqilona siyosat mamlakatning ilmiy va madaniy qudratini kuchaytirdi.

Ikkinchi renessans davri "Islom madaniyatining oltin asri" deb atalishi bilan birga, fazo ilmi va matematika fanlarining rivojlanishi bilan yurtimizda ikkinchi Uyg'onish, ya'ni ikkinchi Renessans davrini boshlab berdi. Bu davrda Imom Buxoriy, Imom Termiziy, Imom Moturudiy, Burhoniddin Marg'inoniy, Abul Mu'in Nasafiy kabi ulug' ulamolar, Qozizoda Rumi, Mirzo Ulug'bek, G'iyosiddin Koshiy, Ali Qushchi singari benazir olimlar, Lutfiy, Sakkokiy, Hofiz Xorazmiy, Abdurahmon Jomiy, Alisher Navoiy, Bobur Mirzo kabi mumtoz shoir va mutafakkirlar maydonga chiqdi. Sharafiddin Ali Yazdiy, Mirxond, Xondamir kabi tarixchilar, Mahmud Muzahhib, Kamoliddin Behzod singari musavvirlar, ko'plab xattot va sozandalar, musiqashunos va me'morlarning shuhrati dunyoga yoyildi. Birinchi Renessans davrida bo'lgani kabi, bu davrda ham ilm o'rganishni istovchilar butun dunyodan oqib kela boshladilar.

Biz yangi O'zbekistonni kelajagini yaratishda olib borilayotgan rejali ishlar ko'lamini Davlatimiz rahbari nutqida yaqqol ko'rishimiz mumkin. Davlatimiz rahbari o'z nutqida "Biz Uchinchi Renessans masalasini strategik vazifa sifatida oldimizga qo'yib, uni milliy g'oya darajasiga ko'tarmoqdamiz" degan so'zlari yurtimizda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli tub islohotlardan ko'zlangan ulug' maqsadlarni ifoda etadi. "Biz maktabgacha ta'lim va maktab ta'limi, oliy va o'rta maxsus ta'lim tizimi hamda ilmiy-madaniy muassasalarni bo'lg'usi Renessansning to'rt uzviy halqasi, deb bilamiz. Bog'cha tarbiyachisi, maktab muallimi, professor-o'qituvchilar va ilmiy-ijodiy ziyolilarimizni esa yangi Uyg'onish davrining to'rt tayanch ustuni, deb hisoblaymiz. Men ishonaman – hurmatli ota-onalar bu tashabbusni albatta qo'llab-quvvatlab, yangi Renessansning beshinchi halqasi, beshinchi ustuni bo'ladilar. Va bu ma'naviy-ma'rifiy hayotimizdagi eng mustahkam ustun bo'ladi, desam, o'ylaymanki, sizlar to'la qo'llab-quvvatlaysizlar" degan e'tirofi esa, "davlat-ta'lim-o'quvchi va ota-ona" halqalarini qat'iy bir tizimga mustahkamladi va juda ulug' maqsadga erishishning ishonchli yo'lini ko'rsatib berdi. Shonli tariximizdagi har ikkala Uyg'onish davrida ham eng muhim jihat – davlatning, davlat rahbarining yuksak e'tibori bo'lib kelgan. Ma'mun akademiyasining barpo etilishida xorazmshoh Ma'muniylar sulolasining, Ikkinchi Uyg'onish davrining yuzaga kelishida esa buyuk bobomiz Amir Temurning va temuriy avlodlarning hissasi beqiyosdir. Har ikki sulola hukmdorlari o'z davrining yorqin iste'dodlarini, olimlarini davlat qanoti ostiga to'plagan va g'amxo'rlik qilib, kerakli shart sharoitlarni yaratib bergani uchun tarixan qisqa davr ichida ona yurtimiz dunyo ilm-faniga poydevor bo'lgulik buyuk kashfiyotlarni yaratdilar.

Prezidentimiz tilga olgan Uchinchi Renessans g'oyasi ham davlatning, ham yoshlarning, ham ota-onalar va ustozlarning orzu istaklarini birlashtiradi. Muhimi, tarix kaytarig'i ajdodlar tajribasi sifatida, bu davlat rahbarining irodasi va tashabbusi – uning ilm-fanga bulgan ishonchi va zavqi o'laroq "uning hayotiy armonlari" bo'lib qat'iy davlat sifatida yangradi. Har qanday ota-ona o'z farzandining iste'dodi barq urishini, el-yurtga xizmat qiladigan yetuk inson bo'lib ulg'ayishini xohlaydi. Ayni shu yerda davlat-yoshlar va ota-onalar istaklarining jisplashganini ko'ramiz. Bu - tarix, bugun va kelajakni birlashtiruvchi hayotbaxsh g'oya bo'lgani uchun ham davlat rahbari Uchinchi Renessans masalasini milliy g'oya sifatida ko'tardilar.

Tarixiy adabiyotlardan bilamizki, maktab va ta'lim dargohlariga ota-onalar farzandlarini olib borar ekanlar, "Eti sizniki, suyagi bizniki" degan iborani qo'llashgan. Shu buyuk yurtning bir farzandi, genetik olimi sifatida shuni aytgan bo'lardimki, ushbu ibora zamirida yana bir jihat bor. Ma'lumki, suyak – vujudning asosi, tayanchi, barcha hayotiy jarayonlarning negizi, barcha jarayonlarning qal'asi desak ham bo'ladi. Farzandini ustozga topshirayotgan ota-onaning sodda, xalqona qilib aytgan ushbu so'zlari zamirida genetika fani "Bolanning asosiy tayanch qal'asini mustahkamlab bering" degan ma'noni ko'radi. Shu o'rinda yurtimizning ilm-fan va innovatsion faoliyat tizimi Uchinchi Renessansga tayyormi, degan tabiiy savol tug'iladi. Bu borada quyidagi qator omillarni keltirish mumkin. Avvalo, ilm-fanni rivojlantirish, innovatsiyalarni iqtisodimiz va ijtimoiy hayotga joriy etish uchun normativ-huquqiy baza yaratildi. Yurtimiz tarixida ilk bor "Ilm-fan va ilmiy faoliyat to'g'risida hamda «Innovatsion faoliyat to'g'risida»gi Qonunlar Prezidentimiz tomonidan imzolandi. Mazkur sohalarni tartibga soluvchi qonun osti hujjatlari tayyorlandi. Bundan tashqari, davlatimiz

tomonidan olimlarning mavqei, obro'yi oshirildi, akademik legitimligi oshirildi. Ularga qulay shart-sharoitlar yaratib berildi. Shuningdek ilmiy-innovatsion faoliyatning infratuzilmasini mustahkamlash choralari ko'rildi. Prezidentimiz Qarori bilan maxsus dastur qabul qilindi.

Bundan ko'rinib turibdiki belgilangan maqsadlar va vazifalar yurtimizda Uchinchi Renessans davrining boshlanishiga zamin yaratishi belgilab berilmoqda. Davlatimiz rahbari e'tirof etganidek, xalqimizning ulug'vor qudrati jo'sh urgan hozirgi zamonda yangi O'zbekiston yangidan-yangi yuksak marralarga erishishiga, insoniyat baxt-saodati, farovonligi va ravnaqi uchun o'rnak bo'lishiga shubha yo'q.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://mininnovation.uz/oz/news/2449>
2. <https://xs.uz/uz/post/uchinchi-renessans-millij-goya-sifatida>